

LA SOCIETAT BARCELONINA A MITJANS DEL SETCENTS A TRAVÉS D'UN TEXT INÈDIT DEL BARÓ DE MALDÀ.

Andreu Saumell i Lladò

Des que hom va començar a conèixer l'obra d'en Rafael Amat i de Cortada se li atribuï el "Calaix de Sastre", dietari on es troben fets de la vida quotidiana de la capital del Principat o d'altres poblacions i on reflecteix els costums i fets més importants de la ciutat. Però, vet ací, fa uns anys Saenz-Urbina va posar a l'aguait en una citació de la seva obra l'existència, a la Biblioteca de Catalunya, d'un manuscrit que hauria d'ésser com el pròleg o pòrtic de la seva obra, el qual sembla que no ha estat reproduït en cap edició del "Calaix de Sastre".

El text, reproduït en el nostre treball, és escrit a finals de la vida del baró i és escrit en el mateix to que la resta de l'obra: consta de 18 fulls sense numeració, set dels quals (els primers) són els escrits (1).

Posat que hi ha prous estudis que fan referència a aquesta obra, la de Galí. p. ex., curulla d'imaginació i professionalitat, fa que qualsevol comentari sigui innecessari i superflu. Però cal dir quelcom sobre l'estil literari del nostre personatge: en primer lloc, hom veurà que el seu estil és un "caos", tant pel que fa a l'accentuació com a la puntuació, ús de les majúscules, castellanismes, mots molt estranys, etc. En segon lloc, no hi ha cap línia argumental fixa, sinó que passa d'un tema a l'altre sense adornar-nos-en.

a) Introducció

- 1.- És el Ms. 194. Amés de l'Explicació... hi ha: "Noticias históricas sobre Fray José Serra; Copia de horrores cometidos en Francia..." por Tourniach Saint Meard; "Relación individual de lo acontecido en los solemnes cultos que se rindieron a la invicta y gloriosa Virgen Santa Margarita el día 20 de Julio en el año 1743 en su capilla colocada en termino de Santa Cruz del Orden Obispado de Barcelona en la torre de Da. María Calderón y Toledo"; "Breu resumen de la historia de la villa de Pollensa. Extractado de la Historia de Mallorca de J. Bimimelis"; "Cotejo entre la narración del sitio de Lérida por las tropas francesas durante el reinado de Felipe IV, tal como lo escribe el autor de los Anales de Cathaluña y otros autores extranjeros".

Les principals edicions de l'obra són: "El Col·legi de la Bona Vida", Ed. Selecta, edició a cura d'Alexandre Galí, Barcelona, 1954; "Excursions d'En Rafael Amat Cortada i Senjust per Catalunya i Roselló en l'últim quart del segle XVIII", edició i pròleg de Jaume i Massó i Torrents, Centre Excursionista de Catalunya, Barcelona, 1919; "Badalona en las postrimerías del siglo XVIII y en los albores del XIX. Estancias de Don Rafael de Amat y de Cortada en 'Cân Peixau'", pròleg i transcripció per J.M. Cuyàs Tolosa, Badalona, 1948. Curial Edicions Catalanes està editant una selecció a cura de Ramon Boixareu.

Nogensmenys, ultra tots aquests problemes estilístics, l'obra d'en Rafael d'Amat és una deu important per a l'estudi dels costums barcelonins del darrer quart del segle XVIII: Duran i Sanpere, al seu llibre "Barcelona i la seva història" ja ho va dir en parlar de les representacions històriques i teològiques de la festa de Corpus, "de les quals no hauríem tingut esment sense la infatigable curiositat del baró de Maldà..." (2).

És a dir, l'obra d'en Rafael d'Amat és important sobretot pel seu caire històric. Per això, ens ha semblat convenient donar a conèixer aquest text, perquè sembla que encara roman inèdit (3). Saenz-Rico Urbina, a la seva obra "El Virrey Amat" (4), ens transcriu un fragment per donar a conèixer "el espíritu sencillo e ingenuo del barón, verdadera contrafigura en todos los aspectos de su ilustre tío" (pàg. 26).

Pel que fa als criteris d'edició, malgrat que totes les edicions normalitzen l'accentuació i puntuació segons les Normes de l'I.E.C., nosaltres hem preferit servir en tot l'esperit amb què fou escrit. Quan a les citacions, hem recorregut a obres conegudes i inèdites, intentant alhora, sempre dins l'espai permès, donar a conèixer aspectes desconeguts de la nostra història.

"Explicación de lo que se há fet nou de edificios y otras cosas en la Ciudad de Barcelona y novedats ocorregudes desde lo any 1746 fins al comensament del Llibre Calaix de Sastre Dia 10 de juliol del any 1769

Se aniran notant de 5 en 5 al tenór següent:

"... en lo any 1751 (1), se feren las festas de la Iglesia nova dels Padres del oratori, ó de Sant Felip Neri" (2).

Any 1750 fins al 1756 se comensá la nova Població de la Barceloneta (3), y sump-tuosa Iglesia del Arcangel Sant Miquel (4), que antes sols hi havia algunas barracas de fusta ab una Capelleta de Sant Miquel á la vora del mar, ahont es present la riba, divent-

b) Text del manuscrit

- 1.- A l'original apareix en primer lloc esborrades les dades "1748, ó 49" i després apareix 1751.
- 2.- Sobre les diverses reformes d'aquesta església, vegeu l'obra de Josep de C. Laplana *L'oratori de Sant Felip Neri de Barcelona i el seu patrimoni artístic i documental*, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1978.
- 3.- Diu Mercedes Tatjer Mir [*"La Barceloneta del siglo XVIII al Plan de la Ribera"*], Col. Realidad Geográfica, 7, Los libros de la frontera, Barcelona, 2a. edició, (1a. edició Ed. Saturno, 1973), 1985. El text citat és tret de l'article "*El impacto de la industrialización en la morfología de un barrio del siglo XVIII. La evolución de la Barceloneta*, Revista de Geografía, vol. VI n. 1, Enero-Junio 1972, Salvat Editores Y Facultad de Filosofía y Letras de la Universidad de Barcelona] a la plana 72 de l'article: "El nuevo barrio estaba situado fuera del recinto amurallado de la ciudad en el arenal comprendido entre el Puerto, la puerta del Mar, la Ciudadela y el Rec Comtal. Es importante señalar que los terrenos sobre los que se iba a asentar un siglo y medio antes. Debido a la sedimentación de arenas arrastradas por corrientes marinas procedentes del Norte se fue formando una lengua de tierra alrededor de la isla de Mayans, que existía donde actualmente se encuentran las instalaciones de la estación de Francia. Estas arenas perjudicaban al puerto cegándolo periódicamente, hasta tal punto que en 1743 se cerró totalmente la beca del Puerto por un banco de arena de 30 ó 50 toesas de anchura y de 4 a 5 pies de altura sobre el nivel del mar, e incluso se puso a pasar a pie desde el dique hasta la playa de San Beltrán..." D'altra banda, el P. Sebastià Coll, en el seu llibre *Breve noticia de la fabrica, y construccion del nuevo barrio, en la playa de Barcelona, llamado vulgarmente Barceloneta; lo que era antes; el estado del puerto; la erección del Templo, dedicado al Archangel S. Miguel; fiestas, que se celebraron en su solemne Dedicacion, desde 28. de Septiembre, hasta 6. de Octubre del año 1755, y relacion de otras obras, de la fabrica, y Adorno de la Ciudad...*, En la Imprenta de Teresa Piferrer viuda, en la Plaza del Angel, 1755, planes 12-14, 15-19 i 25-28 comenta aquest fet.
- 4.- Vegeu Sebastià Coll, op. cit. supra, p. 15-17.

se tal memoria al Exm. Sr. Marques de la mina Capità General de aquesta Província (5), haventse fets los carrers amples, y iguals finscasi a la vora de már al llevant, y mitgdia, y aixi mateix las casas pintadas totas de bermell, Plafons blaus; Portas dels balcons, y finestras de color vert; en totas un Portal ab dos finestras colaterals, y sobre dels Portals un balcó ab altrás dos finestras colaterals, y sobre dels Portals un balcó ab altrás dos finestras una á cada costat, que fá el tot de Barceloneta per sa uniformitat un cop d'ull admirable, y se feren las lluhidas festas de la benedicció de aquell temple, y collocació del SSm (Alabat sia sempre) en professó desde la Parroquial Iglésia de Sancta Maria del Mar, ananthi també los segants, y moltas vanderas en lo any 1755 haventhi hagut per celebració de tals festas molts adornos de Capellas en la Ciutat, y en la Barceloneta; carros triunfals, y Castell de foch.

"... en lo any 1752, a no engañarme fou lo entierro en la Iglesia Cathedral de aquesta ciutat del Sr. Bisbe Don Manuel Lopes de Aguirre antecessor del Sr. Don Ascencio Sales anant á la Professó del Difunt Sr. Bisbe amés del molt Ilustre Capitol, y Clerode de la Cathedral lo de las Parroquias, y Comunitats de Religiosos, seguint la Professó lo mateix curs de la de *Corpus* de la Seu, al revés, tocantseá totas las Campanas de Barcelona, y 3 dias de Cós presenten lo Palacio episcopal anant á cantarli las absoltas totas las comunitats seculars, y regulars en las tardes (6).

Succehi á Est Bisbe Difunt Lo Illm. Sr. Don Ascencio Sales que era ciego (7).

Per tals tempscaygué sobre lo Porxo de la Iglesia Parroquial de Sant Jaume desde son finestral la Campana grossa, y no se trencà ab tot de haver caigut desde el Campanar á terra, y tornada á pujar dalt, per assegurarla mes se feren encaxos en lo Finestral, que ocupa, per aguantár los perns, y brazos de la Campana, anyadintsi un poch més de cap-sal.

Se feu nou lo Campanár de la Parroquia de Sant Pere de pedra picada, de hechura achovada ab 4 Finestrals oberts, y 3 Campanas, y sobre al mitg dela Coronilla ab barana de pedra ab Gerros en tot lo voltánt del Campanár, un Guarnimento de fusta ab las Campanas del rellotge, y Panell sobre, quedant lo campanár vell mes baix que est nou, quadrat sobre del Cruzero de la Iglesia.

En lo any 1753 morí lo Rey de espanya Don Fernando VI. que gose de Gloria en lo any (8) 1753 se trencà la Campana Antonía de la Parroquia del Pi, que era molt fina de sonido tocán á morts ab las demás per lo marqués de Arrupit, y se refongué en lo hort de la rectoría, y isquè molt fina per lo terme de efant natural, y algo mes baixa de la trencada.

5.- Sobre la seva vida podeu consultar MERCADER, Joan *El capitans generals. El segle XVIII*, Col. Biografies Catalanes, Sèrie històrica X, Teide, Barcelona, 1957 p. 105-106. Mercader (p. 148) esmenta alguna de les seves obres: "Maximas para la guerra", "Diario de las guerras de Italia", "Instruccion politica y militar" dedicada al seu fill i un cèlebre "Dictamen sobre la reforma del Ejército de España". Títols nobiliaris: "Don Jaime de Miguel de Guzman, Davalos, Spinola, Palavecino, Ramirez de Haro, Santillán, Pnce de Leon y Mesia, Marqués de la Mina, Duque de Lecera y de la Palata, Conde de Pezuela de las Torres y de Belchite, Principe de Massa, Marqués de cabrega, Señor de Santarén, Grande de España de primera Clase, Gentilhombre de Cámara con ejercicio, Caballero del Insigne Orden del Toisón de Oro y de los de Sancti-Spiritus, San Genaro y Calatrava, Administrador en el de Montesa de las Encomiendas de Silla y Venasal, Capitán General de los Ejércitos de Su Majestad, Director General del Cuerpo de Dragones, Gobernador y Capitán General del Ejército y Principado de Cataluña, y Presidente de su Real Audiencia" (cfr. Sebastián Coll, op. cit.)

6.- Vegeu PUIG y PUIG, Sebastián *El Espiscopologio de Barcelona. Conferencia leida en la sesión inaugural del curso de 1915-1916 de la Asociación de Eclesiásticos para el Apostolado Popular* por el M.I. Sr. Dr. D. ... Canónigo de la Sta. Iglesia Catedral de Barcelona, Imprenta de Mariano Galve, 1916, pàg. 39.

7.- Vegeu l'obra de Sebastián Puig y Puig, cit. supra, p. 39.

8.- A l'original apareix "...en lo dit any 1753", esborrat "dit".

Any 1756 fins al de 1760

Se bolà per tal temps en lo any 1756 lo moli de la Polvora fora lo Portal nou, no se si en lo més de Febrér.

En lo dit any 1756 se feu la Campana segona de la Cathedral nomenada *Madona* ó *Maria* de la mercè en la Fundició de la rambla (9), que se trencà pel siti de Barña (10). y faltava en lo Finestral del Campanar de las Campanas de la Seu, igual casi de punt de la Tomasa, y molt fina del sonido.

En lo reynatde Don Fernando VI. y mando del Exm. Marquès de la mina comensaren; à no antes; las escullidas operas Italianas, las mascararas per Carnestoltas; Corridas de toros; Castells de foch; Lluminarias y adornos de carrers, y capellets, sent las memorables las de Sant Roch en la Plasa nova per sà diada, en la Bocaría per la mare de Deu de Setembre, haventhi Capella sobre del Portal, y Altár de Nostra Senyora de montcada, ahont se hi celebrabam musas: en lo Carrers dels escudellers, per Sant Jaume Apostol, per haverhí Capella. En los encants per Sant Magí, y en la esparteria per la translació de Santa Eularía Patrona de aquesta ciutat de Barcelona.Ec.

En estos temps durant el mando del Exm. Sr. Marquès de la mina se reren los magatsems sota la muralla de már fins á la baixada del Palació ab Padrisos llarchs; los Paseigs amples ab arbres al circuhit de la Ciutat fora de sas murallas.

Se comensà la grandissima obra de la Iglesia de Sant Agustí, y acabada, las festas en lo decurs dels anys 1750 y 1760.

En lo any 1758 per la diada de Sant Oleguer tocant á festa las 3 Campanas de la Cathedral se esquerdà, ó trencà la Tomasa, y baixada del Campanár, y duta á la Fundició la refongué Barnola famós fundidór de metalls, y conduhida luego de limpiada, y desfogada, ó Probada dintre de la Fundició; á la Seu, y benehida que se hagué davant del Altár major, y Capella de Santa eularia, se pujá a dalt al Campanár, y guarnida ab lo contrapés, y ferramenta se estrena esta nova no se si per la Diada de Sant Pere Apostol, ó cerca, y per no tenir al principi gayre bon sonido, no estantne contents de la Campana los Srs. Canonges se ventà algunas tardes continuas per si se aclariría, y en efecte há tret molt sonido per lo punt de elamí bemoll de la musica (10), y quedánt contents de la Campana *Tomasa* pagarenli lo que valía á dit Barnola.

Any 1757. trobantse ab graves perills de mort de malaltia lo catolich rey Don Fernando VI se feren rogatívas publicas en la Iglesia Cathedral, y Professó per la Ciutat ab las reliquias del Gloriós Bisbe Sant Sever, fentse també rogativas en las Iglesias per la Salut del Rey, al qual morí en lo any ya citat de 1757.

En est any s'emblanquiná tot lo interior de parets de la Parroquia Iglesia de Nostra Señora del Pi.

Se engrandi (11) donantse mes fondo a la Iglesia de Sant Francisco de Paula de Pares mínims, fentse en la dita (12) Cruzero, y Cimbori, tot lo trós nou blanch, y no pintát com lo demes de la bobeda ab dos altarets, y dos tribunetas una á cada part del Prebisteri.

També se engrandí la de las monjas de Valldonsella fentsi boveda, ó cupula sobre del Altár major pintada; lo dir latár nou de escultura; orga, y algun altre embelliment.

Tat, y aprofitantselas pedras, y hechura de dit Campanaret ab las 2 campanas se posà á un costat de la Fachada de dita Iglesia de Junqueras, anyadintsi dos altres finestra-

9.- No he trobat cap indici sobre la fundició a la qual es refereix Amat.

10.- Abreviatura de "Barcelona".

11.- A l'original en primer lloc va escriure "engrandiren", però esborrà després "-ren".

12.- A l'original apareix en primer lloc esborrat "Primera" i, com a esmena, posa "dita".

lets ab dos campanetas la una de señalár al cor, que yá quedaba en un Campanaret sola al mitg de la Fachada, y en altre finestralet una figura de campaneta de ferro, o (15) de llauna per sa uniformitat, y las campanetas del rellotge á hechura de escudellas en lo Panell sobre del tal campanaret, que antes quedaban á un costát de la Fachada dintre de un Guarnimento de ferro.

Se desfeu lo llantarnó, y demás Guarniment de fusta, y de Ploms de sobre del Campanár, figuránt columnas, arcadas, y cornisa de fusta faxada de Ploms, pintatse tot alló color de perla sense altres colors, al oli, y sobre un com cimbori de fusta, y Ploms dorát al foch, junt ab la Gabia de ferode la Campana dels Quarts, Gerros, y costat de la Seu baix del Campanár, haventse feta bastidafins dalt de la barana de dit Campanár per pujarse á la Campana nova, que yá 2 anys, ó més que era feta dintre del Casulot dels Freres de Sant Francisco de Paula.

Per aquestos temps se feren las tramujas, y ferramentas todas novas, ó part de ellas de las Campanas del Pí, no se si en lo any 1762, y dos, ó 3 anys despues se refongué la Campana nomenada *Nona* de la Cathedral, per haverse esquerdada cosa de prop de un any antes la que hi havia molt fina del Sonido, de las 4 petitas la més groseta, y no se si se estrená en lo any 1765 ó 1767, no sent ni de molt la finura de aquella.

En temps del mando del Exm. Sr. Marqués de la mina en lo any 1750 fins al 1767 inclusive se introduhiren los Saraus de Peseta per Carnastoltas, haventhi mascarar en la rambla, y en las nits de Dijous llarder, y 3 de Carnestoltas los referits balls en lo teatro de las operas. Se posaran los fanals per los Carrers, y Plesas de aquesta Ciutat; se quitaren las atraccions ab lo motiu del nou establiment de la real Lotería en los puestos per asentarse los Jugadors á dita real Loteria de madrid, dels carrers dels Boters; prop de la Plasa de la Trinitat, y Cantonada de la Boria, y Carrer dels mercaders. Ec.en estos ultims anys morí se pot dir luego de arribada á Madrid ab gran Jubílo de tots los vassalls per sas relevants prendas de virtud, discreció y dó de Govern de monarquía de españa. La reyna, y Sra. Daiia Maria Amalia de Saponía esposa del Sr. Rey Don Carlos III haventse

13.- Fou a la tarda quan l'Excmo. Señor Marqués de la Mina con los Señores Duques de Medina-Coeli, de Bournonville, Marqués de Villa-Garcia, Conde de Oñate, Duque de Medina-Sidonia, y Don Joseph Agustin de Llanos primer Oficial de la Secretaría de Estado, como en acto de formalidad ocuparon una Chalupa; otra la Excmo. Señora Princesa de Jachi Dama de la Reyna nuestra Señora, y los Gentil-Hombres de Camara del Rey, Principe Pío, Condes de Santisteban, y de Benavente; y otra los Señores Theniente General Marqués de Villadarias Sargento Mayor de la Real Guardia de Corps, Mariscal de Campo Marqués de Torrecuso, Brigadiér Don Pedro de Velasco, y el Comisario de Guerra Don Miguél Bañuelos Secretario de la Comandancia General de este Exercito, y Principado, y impacientes de rendir su vassallage, y anticipar los plácemes del feliz arribo á sus Magestades, passaron á bordo del Navio, en que venian, distante quatro leguas de esta Ciudad..." (*Relacion obsequiosa de los seis primeros dias...*, op. cit. infra)

14.- Les principals obres són: *Breve rasgo y relacion succincta del regio aparato, y prevencion magnifica, que en Barcelona se hace para el feliz arribo de nuestro Monarca glorioso Don Carlos III, (que Dios guarde). Escrivo lo un amigo de aquella ciudad a otro de esta Capital.* Romance. Con licencia. Reimpresso en Zaragoza. Año 1759; *Relacion de las Reales fiestas con que la ciudad de Barcelona obsequió al Serenissimo Señor Infante Duque Don Carlos, en los dias que se dignó S.A. honrarla con su presencia.* Barcelona. Por Joseph Teixidó, Impressor del Rey N.S.; *Relacion obsequiosa de los seis primeros dias en que se logró la Monarchia española su más augusto principio, anunciandose a todos los vasallos perpetuo regocijo y constituyendose Barcelona en paraíso con el arribo, desembarco y residencia que hicieron en ella los dias 17 al 21 de octubre de 1759 las Reales Magestades del Rey nuestro Señor Don Carlos III y de la Reyna nuestra Señora Doña Maria Amalia de Saxonía, con sus Altezas el Principe Real y demas soberana familia.* Escrita de orden del Muy Ilustre Ayuntamiento de esta capital. Barcelona, imp. de Maria Teresa de Vendrell Teixidó; n'hi ha quatre més.

Suposo que l'obra de l'Ajuntament fou promulgada pel batlle, Comte de Castellbell, oncle de Rafael d' Amat i gemà del Virrei.

15.- A l'original apareix "y" esborrada i, com a esmena, "o".

luego de sabuda la noticia de la mort Los dos molt Illres. Cosos Capítol, y Ciutat ab tot lo cós de la noblesa de Barcelona feren las exequias per la Difunta Reyna en la Iglesia Cathedral, ab sentiment de tots la mort de tan amable Reyna, no se si fou en lo any 1761 ó 1762.

En esto temps se derribà la Paret, y Portal del Baluart dit de la Figuera en la muralla de már, que tancaba á dit Baluart, y se arrancá la Figuera, que dintre de aquell puesto era.

Se comensá á tirar á terra á la Iglesia de la mercé, per ferla nova; en lo any 1765 per lo més de Agost Lo Exm. Sr. marquès de la mina feu la funció en la tarde de posar la primera pedra de la Iglesia nova de la mercé, collocada durant tot lo temps de la obra de la Iglesia, maria Santissima de la mercè en altre Iglesia interina, que era lo refató dels Freres y dos parts de Claustro se paredaren las arcadas ab petits ovuls, per collocarsi interinament los altars.

Dia 25 de Janér del any 1767. mori lo Exm. Sr. Marqués de la mina Capitá General de esta Provincia, y dels exercits de S.M. Cavaller dels habits de *Santi Spiritus*; Sant Genaro; Bel toysan Ec (16), y se duqué lo cadaver ab totas la Pompa funeral crresponent. als graus de Capitá de Provincia, y de exercit desde Palacio á la Iglesia de Sant Miquel de la Barceloneta día 26 ó 27 de Janér anathi al acompanyament del Difunt General tota la tropa, y dos canons de batalló detrás ab caballs desengrats. Eregintseli no se si per son nebot Duque de Alburquerque un Panteón de marbre negre, y Jaspe blanch ab sá figura de mitg cós, y vera efigies ben treta, y esculpida, ab lo corresponent lletrero al costat de la Capella (17) ó Altar de Sant Antoní de Padua. Estánt en lo Palacio de Cos present desde que mori disparabase un canó de la muralla de terra en cada mitja hora, y los Canons de la Plasa mentres se portaba á enterrár. Ec. *requiescat in pace Amén*.

En lo any 1761 se feu lo Campanarét per no haverní, dalt de la Iglesia de Sant Felip neri de una paret sola ab un Finestral grandet per una Campana, y altre de petit finestral vacuo sobre, finit ab tres Gerros emberrisats, y lo del mig ab la Creu, ó panell.

En lo any 1767. vingué per Bisbe de Barcelona Lo illm. Don Joseph Climent natural de Castelló de la Plana en lo reyne de Valencia, Prelat molt zelós, y un Baró Apostolich en tal Dignitat (18).

En est any, o en lo seguent de 1768. vingué per Capitá General de esta Provincia de Catalunya Lo Exm. Sr. Conde de Ricla, que hi estigué fins al més de Febrér del any 1772 que pasá á madrid per ministre de la Secretaria de la Guerra (19). El tal Señor no tingué general acceptació, com lo antecessor seu marquès de la mina, si sols, que may se veu á sollicitació del General tanta alboratació en Barcelona de Saraus de Peseta en lo teatro, y la llotja desde nadal al primér día de Quaresma, mascaras, com que tot respiraba bulla, y rés més, tenint lo Palacio de alló mes ben alajat, principalment per la lluhidissima funció que donà á las Señoras en la nit de Sant Carlos Día del Nostre Catolich monarca Don Carlos III en lo any 1768. la qual relació se escriurà en aquest llibre, Parlantli ab claredat en son modo de procehir lo Sr. Bisbe Climent sobre carta

16.- Suposo "Toisó d'Or".

17.- A l'original en primer lloc va escriure "de" i, com a esmena, hi posà "ó".

18.- Sobre aquest bisbe he trobat dues versions: la del text, on se l'anomena com a persona santa, que s'adiu amb el judici d'una comissió de prelats sobre els seu sopsosats jansenisme ("...sacerdote en cuyos labios está custodiada la ciencia, Pastor vigilante para fortalecer su grey contra los contagios del siglo y un celo episcopal digno de los tiempos de los Basilio y Crisóstomos" cit. Puig y Puig, op. cit. supra, pàg. 40); d'altra banda, Josep de C. Laplana, op. cit. supra, diu que el Dr. Climent encarna, amb els seus col.laboradors, "l'autèntic esperit de la Il.lustració" (p. 132).

19.- Mort el Marqués de la Mina, fou capitá general Bernard O'Conner Phaly, essent només d'interí, fins l'arribada d'Ambrosio Funes de Villapando y Abarca de Colea, Conde de Ricla (Capitania General, Arxiu, Barcelona)

amistad del Conde, y familiaritat ab una baylarina del teatro la tan nomenada *nina* lo feu marchar de aquí deixant las memorias de tant zelós Prelat, lo establiment de la oració de la Quaranta Horas en las Iglesias de aquesta Ciutat; lo Cementí, mes allá de la Casa de la Quarentana, havent expedit quantiosas limosnas, Predicát molts Sermóns en la Cathedral, establerts sermóns en los Diumenges, y dias clasics durant lo Divinal ofici en dita Seu, y comensát las obras del Palacio episcopal (20).

En lo mateix any 1767. á primers de Abril, havent estrañat lo Rey per una Pragmatica Sanció (21) firmada en lo Siti del Pardo als Padres Jesuitas, ó de la Compañía de Jesús de sos Dominis, y practicát lo mateix las demás Potencias de Europa, los tragueren de est Col·legi de Betlem de allò mes ignominiosament que dirse puga los Soldats, haventho practicát en altres Col·legis ab moll'r manera, ó ab més humanitat, lo que causá casi general llanto en lo Poble de Barcelona, per tal succés, y de la manera que succehí, conduhintlos á Italia als estats del Papa (22).

Se tancà dita Iglesia de Betlem, y lo Sr. Bisbe Climent gran apasionát als tomistas, que molts de ells se desvergonyían, y aduc Capellans, y Frares, en dir mal dels Padres, procurà pasàs á ser aquell Col·legi que acababan de deixar, Col·legi tridentino, ó del Bisbé, que se transferí als que tenían antes en lo carrer de Montalegre, per consegüent esborrat lo nom de Jesús, se esculpíren sobre del Portal del Col·legi la Insignia episcopal, y las armas del Rey com també sobre del Portal de la Iglesia, lo principal, y despues de 7 ó 8 anys de succehida la expulsió dels Jesuitas, sent yá los Cathedralics allotjats en lo Col·legi, y arreglats allí los estudis de Gramatica; Retorica; Filosofia, y teologia, se comensaren á ferse las Festas de Sant Thomàs de Aquino, haventse composta en lo primer any la Poesia del oratori en musica de allò ben desvergoñida, y satirica, que dirse puga, el que no se cantà per no escandalisar als hidios. Sent sols oberta la Iglesia en los dos, ó tres dias de las festas dels estudiants, que solen comensár per los mesos de maig ó Juny (23).

Despues de la partida á Madrid lo Exm. Conde de Ricla Ya no hi hagué mes mascararas per Carnestolts; Saraus de Peseta, Castells de foch, y tirár la amunió de cohets per *Corpus* en las Profesons, per prohibició real; cessant casi todas las diversions del temps del Marqués de la mina, y Conde de Ricla, Per aquestos temps se posaren Campanetas en la gritas, de las murallas de Barfia, Monjuich y Ciudadela per us de los centinellas en las nits.

En estos temps se es engrandida, y millorada Barcelona en edificis publicos haventse fetas novas de Pedra las arcadas dels Portals de Barcelona; Pilastrons de Pedra, y Pilastras dels rastrillos

- 20.- Pel que fa a la seva vida no he trobat cap document a Capitanía. Caldria mirar a l'A.H.N. o a les dependències del Ministeri de Defensa.
- 21.- El text hom el pot trobar a "Coleccion general de las providencias hasta aqui tomadas por el gobierno sobre el estrañamiento y ocupacion de temporalidades de los regulares de la Compañía, que existian en los Dominios de S.M. de España, Indias e Islas Filipinas, á consecuencia del Real Decreto de 27 de Febrero, y Pragmatica Sancion de 2 de Abril de este año. De orden del Consejo, en el Extraordinario. En Madrid en la Imprenta Real de la Gazeta. Año de 1767" pàgs. 28-34
- 22.- Tot el que fa referència al Col·legi de Cordelles i Betlem vegi's BORRAS i FELIU, Antoni S.I. *El Col·legi de Santa Maria i Sant Jaume, dit vulgarment de Cordelles, i la Compañía de Jesús*. Extracto de "Analecta Sacra Tarraconensis", vol. XXXVII Miscelánea de estudios dedicados a Barcelona archidiócesis, Balmesiana (Biblioteca Balmes), pp. 399-465, Barcelona, 1965; id., *El Col·legi de Nobles de Barcelona durant el segle XVIII* dins "Contribució a la història de l'Església catalana. Homenatge a Mossèn Joan Bonet i Baltà", a cura d'Albert Manent, Josep Massot i Muntaner i Amadeu-J. Soberanas i Lleó, pàgs. 51-89, P.A.M., Montserrat, 1983. Aporta bibliografia d'estudis i fonts documentals.
- 23.- Sobre l'estat dels estudis a Barcelona després de l'expulsió dels Jesuïtes vegeu CARRERA i PUJAL, Jaume *La Barcelona del segle XVIII*, Bosch, Barcelona, 1951 pàgs. 38 i 39, I.

fora dels Portals, y de un á altre Pilastró de sobre las arcadas barretas de ferro aixi com antes eran baranas ordinarias de fusta, y altres edificis publicis, haventse notablement aumentat lo Poble de Barriá, y que se aumenta de día en dia (24).

En temps dels Padres Jesuítas, que enseñaban als minyons en las Escuelas, ó aulas Suarísticas de llegir, y escriurer; Gramatica; Retórica; Filosofia, y teología, sent el tal lo institut de la enseñansa de la Joventut de la Doctrina Christiana; Ciéncias adnexo al de Betlem (25), Contribuhian los estudiants á unas annuals festas dedicadas á Maria Santissima de la Concepció ditas del Esperit Sant, per comensarse per las completas ab la musica de la Catredal, y antes oració llatina, ab vers, ó en Prosa en la tarde de Pasqua del Esperit Sant, Proseguint las festas en los 3 dias, Dilluns; Dimarts, y Dimecres; comensánt al dematí á 7 horas del Primer dia los minyos de cada aula, no se si ab sa vadera, ó Pendó á assistir devots á rebre lo altár major la Sagrada Comunió, eixint en fila desde la molt Devota Capella del Sant Christo.. Cantantse á 10 horas lo solemne ofici per la Capella de musica de la Cathredal, y Sermó. En la tarde oració; Conclusiones, y oratori de alguna historia Sagrada del testament vell de escullida Poesía castellana, lo mateix en los dos següents dias y en lo ultim dia eixian á acabarse la festa á entrada de nit ab sos Pendons cada aula, y atxas en las mans encesas al acte de reserva, fora dels ultims anys, que en las tardes no se manifestaba á Nostre amo; á la Iglesia, y cantaban llavoras la música ab tota aquella encesa *Ya empiezan á marchar; Ya empiezan á venir que los astros marianos pues quieren combatir*, y aixi las demás Coblas. en quant á aquell temple de Betlem, quedaba tot ell una Gloria, pues que no se veyá altra cosa, que pintadas perspectivas, y llums en tot lo altár mayor, y en una part, y altre de tribunas, y Cór de dalt baix, pintadas en ellas los atributs de la Mare de Deu del Sol; Lluna; Xipré; Palma Ec. y en figuras de perspectiva dintre de cada nincho de las Pilastras de la Iglesia las virtuts teologals, y Cardinals sense les demás decoracions, que era el tot la General alegría, y admiració de quants, y quantas entraban á veurer las annuals festas de aquella Iglesia de Betlem, que totas ellas ab tal illumination de Círis, y atxas infundian suma alegría, excedint á quantas funcions se feyan en Barcelona (26).

Desde lo any 1770 fins al de 1787 se han aumentat lo numero de Rellogters, pues que casi raro es lo menestral, que no portia rellogte en lo secret de las alsas; Perruquers; mitgers de seda, y demás arts de seda; butigas de Francesos de totes Quinquilleries; Francesas, y modistas. En estos ultims anys molts Chocolaters; Cafés amés dels de Andrés Caponata, y de Domenico en la rambla; altres en los escudellers, y generalment de totes arts, y oficís, reynánt molt lo Luxo, y la bucolica.Ec., ab lo que concloch estos apuntaments.

Me he descuydát de notár, que en lo any 1768 ó 1769 se feren las lluhida oposicions per los 3 Canonicats de ofici Lectoral Magistral, y Doctoral en la Seu, que se anaban novament á establir, haventse oposát Personas dotadas de ciéncia, y Doctrina, acabadas las oposicions recaygué lo Canonicat lectoral en la Persona de Don Jaume matas natural de mataró Presbro. La de magistral, que fou en lo mateix dia tocát mitgdia en la Persona del Rt. Rectór de Sant Just de Esvern, Brunés

24.- Vegeu sobre la població a Barcelona la comunicació *La densificació barcelonesa: el territorio de la parroquia de Santa Maria del Pi, 1693-1859*, pàgs. 275-298 a "El Pla de Barcelona i la seva història. Actes del I congrés del Pla de Barcelona, celebrat a l'Institut Municipal d'Història els dies 12 i 13 de novembre del 1982", Edicions La Magrana i Ajuntament de Barcelona.

25.- El P. Casanovas, a *La cultura catalana en el siglo XVIII. Finestres y la Universidad de Crevera*, Obras del P. Casanovas vol. XIV, Ed. Balmes, Barcelona, 1953, ofereix a les planes 18-20 un resum força interessant sobre els estudis al Col·legi de Cordelles a l'època dels Jesuïtes.

26.- Sobre les festes, vegeu, a tall d'exemple, DURAN i SANPERE, Agustí *Una càtedra d'heràldica al segle VII*, a "Barcelona i la seva història", III, Curial, Barcelona, 1975.

alias negret. lo de Doctoral al rt. Dn. Miquel oriol Presbr. Beneficiát de la Seu, poch's dias despues dels dos elegits matas, u Brunés y com alashoras estava fort lo de Jesuítas, penso q'hi hagué prou diferencias de uns, y altres en aquest particular.

En el comensament del reynát de nostre Catolich monarca Don Carlos *III* (que Deu guarde) intitulà S.M., Patrona de espanya, y Yndias espanyolas á María Santissima de la Concepció, y después de alguns anys se rezà de la Purissima ab rezo propi en tots los dominís de espanya, y la missa que comensa lo Introít *egrege domini el videte filis Sion Reginam nostram* Ec. segons la religió Franciscana que té á la Inmaculada Concepció de maría Santissima per Patrona.

Fínis”